

φησιν ἀνδρὸς ἀρετὴν καὶ πολέμιος, καὶ οὐδεὶς οὕτω θρασὺς καὶ ἀλαζὼν, δεῖτις ἐνδοιάζων ἔοικεν, ως οὐχ ὑπό κρείττονος ἄρχοιτο τε καὶ ιερατεύοιτο, τά τε ἄλλα καὶ πολλῷ μᾶλλον τήν τε θείαν καὶ ἀνθρωπίνην σοφίαν ὑπεραίροντος. Καὶ μοι δοκεῖ διὰ ταῦτα πάντα νῦν ως ἀληθῶς, ἀγιώτατε πάτερ, εἰς ἀνθρώπους ἀφῆγθαι 5 τὸν τῆς εὐζωίας χρόνον, δν Πλάτων πάλαι προηγόρευσεν ἔσεσθαι, δταν ἡ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν ἡ φιλόσσοφοι βασιλεύσωσι. Καὶ γένοιτο γε, θεὲ σῶτερ, τοὺς ἐκ παλαιοῦ χρόνου παρ' Ἑλλησι μαρανθέντας λόγους νῦν ἐπὶ σοῦ, φιλοσοφίᾳ τὴν ἀρχὴν ἐγκαταμίξαντος, ἀναθαλλῆσαι καὶ εἰς αὔξην προελθεῖν, τό κάλλιστον τῶν ἐκ 10 θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις δοθέντων δῶρον καὶ ἔξοχώτατον καὶ δι μόνον τοὺς ἀνθρώπους εἶχόνα θεοῦ καλεῖσθαι πεποίηκε, τῆς ἀλόγου φύσεως πλεῖστον ἀπαλλοτριώσαν αὐτούς.

Ἐγὼ μὲν οὖν μεγάλας ἔχειν χάριτας διμολογῶ τῷ πάντων θεῷ, δτι με εἰς τήνδε τὴν || ήμέραν ἐταμίευσεν, ἐν ἡ τοὺς σοὺς φ.163α ιερούς καὶ θείους καὶ, ως γραφικῶς εἰπεῖν, ώραιους πόδας εὐαγγε- 16 λιζόμένους εἰρήνην καὶ ἀγαθὰ προςπτύξασθαι τε καὶ προσκυνῆσαι ἐγένετο καὶ κατὰ τὸν Ἀβραὰμ ἐκεῖνον τὰ μέγιστα χαρῆναι. Ἀβραὰμ γάρ φησιν εἶδε τὴν ἐμὴν ήμέραν καὶ ἔχάρη. Ταύτην ἐγὼ τὴν ήμέραν ιεράν τινα καὶ θείαν νομίζειν κατ' ἔτος ἐμαυτῷ ἐπιτάξω, ως- 20 περ οἱ τὰς ιεροτελεστίας ἀγειν νομίζοντες, καὶ Θεοφανείων ἑορτὴν, ἵν' οὕτως εἴπω, ταύτην καλεῖν ἀξιώσω, ἐν ἡ μοι τὰ τῆς σῆς θεοειδοῦς καὶ ἀγγελικῆς ὅψεως ἐφάνη καὶ ἐφ' ἡ μοι μεῖζονα φρονεῖν ἔπεισι τῶν ἐπὶ τοῖς ιδίοις γαμηλίοις καὶ γενεθλίοις καὶ κατοικεσίοις καὶ κουροσύνοις σεμνυνομένων κάπι τῇ τούτων ἀναμνήσει 25 τὰς ἐτησίους ἑορτάς τε καὶ πανηγύρεις ἀγόντων.

Ταῦτ' ἄρα καὶ φέρων ἐμαυτὸν παραδίδωμι δλη ψυχῆς διαθέσει, πάτερ ἀγιώτατε καὶ σεβασμιώτατε, σοῦ τῇ ιερῷ καὶ κοινῇ

1. Μεταξὺ τῶν λέξεων ἀνδρὸς καὶ ἀρετὴν κενὸν ωςεὶ τριῶν γραμμάτων 5. ὥσαληθῶς 16. Μετὰ τὸ θείους ἔπονται αἱ λέξεις καὶ ιεροὺς διαγεγραμμέναι 18 ταμέγιστα ἀβραὰμ

20. ἐμαυτὸν 21. Τὸ καὶ ἐνταῦθά τε καὶ ἀλλαχοῦ κατωτέρω δπου γράφεται βραχυγραφικῶς δὲν φέρει ἐνίοτε τόνον

καὶ φιλανθρωποτάτη τῶν Χριστιανῶν προστάσιᾳ τε καὶ κηδεμονίᾳ, δοῦλον ἐς ἀεὶ ἐσόμενον τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἀγωνιούμενον μὲν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τῶν ὑπ’ αὐτῆς λατρευμένων ὅση δύναμις μέχρις αἵματος καὶ θανάτου καὶ μελῶν ἀφαιρέσεως, εἰ τούτου δεήσειε, πιστεύων δὲ οὓς αὕτη πιστεύειν Χριστιανοῖς παραδέδωκε καὶ δογματίζων ἄπερ αὕτη δεδογμάτικε, Θεοφ.<sup>163</sup> λογῶν τε || ἄπερ αὕτη θεολογεῖν ἔθέσπισε, πιστεύων μὲν εἰς πατέρα ἀναρχὸν καὶ ἀναίτιον καὶ ἀρχὴν, τουτέστιν ἀναρχὸν μὲν καὶ ἀναίτιον ως ἐξ οὐδεμιᾶς ἄλλης ἀρχῆς ἢ αἰτίας τὸ εἶναι ἔχοντα οὔτε 10 παρ’ ἑαυτοῦ οὔτε μὴν παρ’ ἑτέρου, ἀρχὴν δὲ υἱοῦ μὲν καὶ πνεύματος φύσει καὶ οὐσίᾳ ως ἐκ τῆς ὑποστάσεως ἂμα αὐτοῦ προϊόντα κατὰ διαφόρους προόδους. ’Αφ’ οὖ γάρ πατήρ, καὶ υἱὸς ἦν καὶ Πνεῦμα ἄγιον, ἀεὶ δὲ ἦν πατήρ καὶ προβολεὺς καὶ οὐκ ἔστιν ἐπινοῆσαι τινα χρόνον ἢ αἰώνα, καθ’ ὃν τὸ πρῶτον αἴτιον οὐκ ἦν 15 ταῦτα<sup>164</sup> τοῦ γάρ ἀεὶ κατ’ Ἀριστοτέλη οὐθὲν πρότερον οὕθ’ ὄστερον. Υἱοῦ μὲν δὴ καὶ πνεύματος ἀρχὴ ὁ πατήρ οὗτος, κτίσεως δὲ τῆς τε νοητῆς καὶ ὀρατῆς δημιουργίας καὶ ποιήσει· ἔξωθεν γάρ ταῦτα καὶ οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ παρήχθη, εἰ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα συνδημιουργὸς τούτων ἂμα τῷ πατρὶ κατὰ τὸ Τῷ Λόγῳ 20 Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.

Πιστεύω δὲ καὶ εἰς ἓνα υἱὸν αὐτοῦ μονογενῆ τὸν ἐπ’ ἐσχάτου τῶν χρόνων ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας σαρκωθέντα δι’ ἡμᾶς καὶ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἀναίτιόν τε καὶ αἰτιατὸν, ἀναίτιον μὲν τῷ χρόνῳ<sup>164</sup> ποιητὴς γάρ χρόνων, οὐχ ὑπὸ χρόνον<sup>165</sup> αἰτιατὸν δὲ κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀΐδιον καὶ προαιώνιον καὶ ἀπόρρητον γέννησιν ως ἐξ ἐκείνου ἔχοντα τὸ εἶναι καὶ τὸ υἱὸν εἶναι καὶ τἄλλα || πάντα δσα ἔχει. Οὐδὲν γάρ τῷ υἱῷ ὁ μὴ παρὰ τοῦ πατρός.

Πιστεύω τε καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς δι’ υἱοῦ ἐκπορευόμενον ἀΐδιως, τουτέστιν ἐξ ἀμφοῖν, ως ἐκ μιᾶς ἀρ-

9. ἀλλοὶ πρόσθετον ἐν τῇ ᾕχῃ διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου ·/. 11. ἀμαρτία αὐτοῦ μετὰ αὐτοῦ διαγεγραμμένον 14. αἴτιον 15. οὕθ’ 27. τ’ ἀλλα

χῆς. Ἐδύνατον γάρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι, εἰ μὴ διὰ τοῦ υἱοῦ, ως οἵ τε τῶν Λατίνων καὶ τῶν Γραικῶν διδάσκαλοι θεολογοῦσιν. Αὐτίκα γάρ, ως ἐπιτροχάδην εἰπεῖν, ὁ μὲν θεῖος Δαμασκηνὸς Αὐτός ἔστι, φησί, λόγου ἄβυσσος, λόγου γεννήτωρ καὶ διὰ λόγου προβολεύς. Καὶ αὖθις ἐν τοῖς Ὅμνοις Ἱλεων 5 νέμοις ἡμῖν Πνεῦμα μεταδοτικὸν ἀγαθότητος ἐν πᾶσι διὰ σοῦ προερχόμενον, τῆς διὰ συναίτιον ἐνταῦθα τοῦ Πνεύματος τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν παραδηλούσης, ισαδύναμούσης κατὰ τὸν θεηγόρον καὶ μέγαν Βασίλειον τῇ ἐκ τῶν προθέσεων, ἥ καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ αἰτίου παραλαμβάνεται, ἀλλ' οὐ τῇ ἐν καὶ μετὰ τῶν προ- 10 θέσεων, καθώς τισι τῶν ἀντιλεγόντων τῇ προρρηθείσῃ ἐννοίᾳ δοκεῖ. Γελοῖον γάρ καὶ ἀμαθὲς καὶ παρὰ τὸ τῆς ἐκκλησίας ἔθος καὶ ἄμα καὶ τοὺς τῆς γραμματικῆς κανόνας. Οὔτε γάρ γραμματικῶς ἀκήκοέ τις ποτε τῶν περὶ ταύτην ἐσχολακότων ἀντὶ τοῦ ἐν καὶ μετὰ τὴν διὰ παραλαμβάνεσθαι διδασκαλούσης, οὔτε τινὰ τῶν τῆς 15 ἐκκλησίας διδασκάλων ἀντὶ τῶν προθέσεων τούτων χρησάμενόν ποτε τῇ διᾷ. Εἰ δέ πού τις ἀπαξ καὶ καταχρησάμενος ἔφθη τοῦτόν γε τὸν τρόπον τῆς ἐννοίας, ἀλλ' οὐ || νόμος τὸ σπάνιον, ἐπεὶ οὐδὲ φ.164<sup>ο</sup> μία χελιδὼν ἔχρι ποιεῖ κατ' Ἀριστοτέλη, οὐδὲ γραμμὴ μία τὸν γεωμέτρην, οὐδὲ πλοῦς εἰς τὸν θαλάττιον. 20

Οὕτω τοίνυν πίστεως ἔχων τῆς εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἄγιον Πνεῦμα, τὴν μίαν θεότητά τε καὶ χυριότητα καὶ οὐσίαν καὶ φύσιν καὶ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν εἰς τρεῖς ὑποστάσεις εἴτ' οὖν πρόσωπα θεωρουμένων ἐπ' ἵσης, ἥ μοι δεδήλωται, τὰς αὐτὰς αὖ ιδιότητας καὶ ἐκάστη τῶν θεαρχικῶν προσώπων καὶ ὑποστάσεων νομίζω, 25 ἃς ἡ τοῦ θεοῦ πασῶν ἀγιωτάτη ρώμαική ἐκκλησία δογματίζειν παραδέδωκε, μὴ μόνον τὰς ὑφιστώσας αὐτὰ καὶ οἶον εἰδοποιούσας, ἃς καὶ χυρίως ἡγητέον καὶ ὀνομαστέον ιδιότητας αὐτῶν, ἐπεὶ καὶ κατ' αὐτὰς τὰ θεῖα διακέριται πρόσωπα, ἀλλ' ἡδη καὶ τὰς ἀπλῶς

7. διὰ 9. ἐκ 10. εν̄ μετα 11 αντιλεγόντων

14. τις ποτὲ εν̄ 15. μετα διὰ οὗτέ τινα 17. διὰ  
που τοῦτον 23. εἴτουν 24. ἐπίσης

ούτω παρεπομένας καὶ λεγομένας ἴδιότητας καὶ γνωρίσματα, ὡς-  
περ ἐπὶ μὲν τοῦ πατρὸς τὸ ἀγέννητον καὶ ἀναίτιον καὶ ἀναρχον.  
Ταῦτα γάρ οὐ τί ἔστιν ὁ πατὴρ, ἀλλὰ τί οὐκ ἔστι δηλοῖ· τὰ γάρ  
κυρίως ἴδια καὶ ὄρισμοὶ τῶν ὧν εἰσὶ τυγχάνει, ὡςπερ ἡ πατρότης  
5 καὶ τὸ γεννᾶν ἐπὶ τοῦ πατρὸς· ταῦτα γάρ τὸ τοῦ πατρὸς ὑφίστησι  
τε καὶ εἰδοποιεῖ πρόσωπον, ἔκεινο δὲ οὐ, ἀποφατικά τε ὅντα καὶ  
στερητικά, ἀλλ' ἡ μόνον ἴδια καὶ ἀπλῶς γνωρίσματα τοῦ πατρὸς.  
Ωςαύτως καὶ τὸ αἴτιον οὐ κυρίως ἴδιον τῷ πατρὶ, ἀλλὰ παρεπόμε-  
νον καὶ τοῦτο· ἐπεται γάρ τῷ πατρὶ τὸ καὶ αἴτιον εἶναι οὐ ἔστι πα-  
φ.165<sup>η</sup> τὴρ, ἐπεὶ ἔχ γε || τῶν παρὶ αὐτὸν τοῦτο καὶ οὐκ ἔκ τῶν κατ' αὐτόν·

11 ὡςπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου φέρε εἰπεῖν τὸ μὲν λογικῶς κυρίως ἴδιον,  
τὸ δὲ γελαστικὸν οὐ κυρίως ἴδιον· ἐπουσιῶδες γάρ. Πρῶτον μὲν γάρ  
δεῖ τὸν ἀνθρώπων ἢ ἀνθρωπὸν λογικὸν εἶναι, εἴθ' οὕτως ἐπεσθαι αὐτῷ  
καὶ τὸ γελαστικὸν εἶναι· ἔκεινο γάρ ἔστιν ὃ τὸν ἀνθρώπον ὑφίστησι  
15 τε καὶ εἰδοποιεῖ καὶ αὐτὸ τοῦθ' ὅπερ ἔστιν ἀνθρώπον ποιεῖ, τῶν  
ἄλλων ὄμογενῶν αὐτῷ εἰδῶν διαστέλλον. Τὸ δὲ γελαστικὸν ἐπεται  
μόνον τῷ ἀνθρώπῳ οὐκ εἰς τὸ τί ἦν εἶναι αὐτῷ συμβαλλόμενον· ἐπεὶ  
καὶ τῇ ἐπινοίᾳ λογικόν μεν ἔστι λαβεῖν ἀνευ γελαστικοῦ, γελαστικὸν  
δὲ ἀνευ λογικοῦ οὐδαμῶς. Ωςαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ συστατικὸν  
20 μὲν καὶ ὑποστατικὸν τὸ γεννᾶσθαι καὶ ή υἱότης· τοῦτο γάρ ἔστιν  
φὸ ό υἱὸς ἢ υἱὸς τοῦ πατρὸς διαφέρει κατὰ τὴν τῶν πρός τι ἀντί-  
θεσιν, τὸ δὲ αἴτιατὸν οὐ κυρίως ἀλλ' ἐπομένως ἴδιον τῷ υἱῷ, ὡς-  
περ καὶ τῷ πατρὶ τὸ αἴτιον. Οὐ γάρ ἢ αἴτιατὸς ἔχει τὸ γεννητὸς,  
ἀλλ' ἢ γεννητὸς ἔχει τὸ αἴτιατὸς καὶ τάλλα ως ἀνωτέρω εἰρηται  
25 ἐπὶ τοῦ πατρὸς. Όμοιως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Πνεύματος ὑποστατικὸν  
μὲν τὸ προβάλλεσθαι ἢ καὶ τὸ πνεῖσθαι ἐξ ἀμφοῖν ως ἀπὸ μιᾶς  
καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἐφ' ὅσον ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς ἐν εἰσι κατὰ

9. Τοῦ οὐ προηγεῖται τινῶν περιγεγραμμένον

10. καταυτὸν

15. ὅπέρ ἔστιν

22. ἀλλ' ἐπομένως πρόσθετα ἐν τῇ φᾷ διὰ  
παραπεμπτικοῦ σημείου %. μόνον ἐν τῷ κειμένῳ γεγραμμένου

24. τ' ἀλλα 27. ἐφόσον

τὴν προβλητικὴν δύναμιν, ἡν δὲ πατὴρ δίδωσιν ἐν τῷ γεννᾶν τῷ  
υἱῷ, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε δύο αἴτια οὔτε δύο ἀρχαὶ, ἀλλὰ μία καὶ  
ἡ αὐτὴ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἀρχὴ ἡ ὡς ἐξ ἑνὸς προβολέως.  
Διαστέλλεται ἄρα τὸ Πνεῦμα τὸ ἀγιον πατρὸς καὶ υἱοῦ τῇ δια-  
φορᾷ τῶν || πρὸς τι ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ τῷ ἀριθμῷ προβολῇ παρὰ φ.165<sup>6</sup>  
ἀμφοῖν τοῖς προσώποιν, καθ' ἡν τοῦτο μὲν προβάλλεται, ἔκεινα δὲ 6  
προβάλλει ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ οὐ τῇ διαφορᾷ μὲν τῶν προό-  
δων τοῦ υἱοῦ διαστέλλεται, ὡς δοκεῖ τοῖς τῆς ἐναντίας μερίδος,  
λέγω δὴ τῇ τοῦ γεννητοῦ καὶ ἔκπορευτοῦ, τοῦ πατρὸς δὲ μόνου  
τῇ πρὸς ἀλληλα σύναφορικῇ σχέσει, ἀτε δὴ καὶ παρ' ἔκεινου δῆ- 10  
θεν μόνου προβαλλομένου. Ταῦτα γάρ οὐ κυρίως διαφοραὶ, εἰ καὶ  
τοῖς τρόποις τῶν προόδων διαφέρειν δοκεῖ· αἱ γὰρ διαφοραὶ ἐναν-  
τιότητές εἰσιν, ὡς τοῖς περὶ ταῦτα δεινοῖς δοκεῖ. Ταῦτα δὲ οὐκ  
ἐναντία ἀλληλοις· τὰ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐνὶ ὑποκειμένῳ θεω-  
ρούμενα ἂμα οὐκ ἐναντία, ὥσπερ τὸ λευκὸν καὶ τὸ τρίγωνον· 15  
ταῦτα δὲ ἂμα θεωρούμενά εἰσιν ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ τοῦ  
πατρὸς, λέγω δὴ τό τε γεννητὸν καὶ τὸ ἔκπορευτόν· ἔκειθεν γάρ  
καὶ ἄμφω. Οὐδεμίᾳ δὲ τῶν ἀντικειμένων ἀντίθεσις χώραν ἐν τοῖς  
θεοῖς προσώποις ἔχει, εἰ μὴ ἡ κατ' αἰτίαν· λείπεται ἄρα τῇ κατ'  
αἰτίαν διαφορᾷ τοῦ υἱοῦ διακρίνεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἀγιον. 20

Οὗτος ὁ τῆς ἐμῆς περὶ τὴν Τριάδα πίστεως χαρακτὴρ, ἀγιώ-  
τατε πάτερ, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἶπεῖν, ἵνα μὴ περαιτέρω λέγων τὰς  
σὰς ἱερὰς καὶ θείας ἀκοὰς ἀποκνιάσιν δοκῶ, ἀκόλουθος, οἷμαι,  
τῇ παρὰ τῆς ἀγιωτάτης καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας  
δογματιζομένῃ τε καὶ παραδεδομένῃ πίστει μετὰ πολλῆς || ἐρεύ- φ.166<sup>6</sup>  
νης τε καὶ ἔξετάσεως θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης, ἡ καὶ ζωὴν αἰώνιον 26

2. διατοῦτο 3. ὡς πρόσθετον ἀνωθεν χειρὶ πιθανῶς τοῦ Λα-  
σκάρεως 4. Μετὰ τὸ υἱοῦ ἔπειται τῶν περιγεγραμμένον 5. παρὰ(;) ἐπὶ ἀλλων διεξεσμένων 6. καθὴν 12-13. ἐναντιότητες εἰσὶν

16. θεωρούμενα εἰσὶν 18. ἀντίθεσις πρόσθετον διὰ τοῦ παρα-  
πεμπτικοῦ σημείου : 19. ἡμὴ 22. ὡς πρόσθετον ἐν τῇ φρεάτῃ ἐν τῇ  
ἀρχῇ τοῦ στίχου τῇ αὐτῇ χειρὶ 26. αἰώνιον

τοῖς καὶ ἀυτὴν πιστεύειν ἡρημένοις δόντως δίδωσι κατὰ τὸ λόγιον.  
Ἐρευνᾶτε γάρ φησι τὰς γραφὰς, διτὶ ἐν αὐταῖς δοκεῖτε εὑρήσειν  
ζωὴν αἰώνιον· ἡς καὶ αὐτὸς μέτοχος εἶην, ὡς παναγία Τριάς,  
πρεσβείαις τοῦ μεγάλου καὶ μακαριωτάτου πατρός.

5     Ἐκ μέντοι γε δὴ ταύτης τῆς ὁμολογίας καὶ περὶ τῶν λοιπῶν τῆς  
καθολικῆς ἐκκλησίας δογμάτων δπως ἔχω διαθέσεως πάρεστι σου τῇ  
ὑψηλοτάτῃ καὶ δξυτάτῃ συνέσει τε καὶ ἀγχινοίᾳ τεκμαίρεσθαι, πάν-  
τως θεοῦ χάριτι καλῶς καὶ εὔσεβῶς καὶ διαπύρῳ ζήλῳ διακείμενος  
καὶ περὶ ταῦτα καὶ ἑτοίμως ἔχων κινδυνεύειν καὶ περὶ τούτων ἔθέλειν,  
10 εἰ δεήσειεν. Εἰ γάρ καὶ πρὸ τῆς παρούσης ὁμολογίας οὐδὲν ὅπως οὖν  
ὑπεστελλόμην μετὰ παρρησίας ἀντιλέγων τε καὶ ἐναντιούμενος  
τοῖς ταῦτα δικασύρειν καὶ μωμεύειν ἔθέλουσιν ἐν τε τοῖς βασιλείοις  
αὐτοῖς ἐν τε πατριαρχείοις ἐν τ' ἀγοραῖς ἐν τε μοναστηρίοις καὶ  
πανταχῷ τῆς μεγάλης πόλεως ἐκείνης, ὡς ὅπαντες ἴσασιν οἱ ἐκεῖσε  
15 καὶ οἱ νῦν ἐνταῦθα παρόντες, πῶς οὐχὶ μετὰ τὴν ἔμπροσθεν τοῦ  
χοινοῦ τῶν Χριστιανῶν ἀγωνοθέτου τε καὶ βραβευτοῦ γινομένην  
ὁμολογίαν καὶ οἷον εἰπεῖν ἀπογράφην οὐ προθυμότερον ἀγωνιοῦμαι  
πρὸς τοὺς τῆς ἀληθείας ἀθλους ἐπαποδυόμενος, τὸν ἀθλοθέτην καὶ  
βραβευτὴν ἔχων ὄρῶντα σχεδὸν καὶ τοὺς ἀθλοῦντας οὐ τοῖς ἐκ  
φ.1668 // κοτίνων καὶ σελίνων ἀναδοῦντα στεφάνοις, ἀλλ᾽ εὐχαῖς ταῖς τοὺς  
21 ἀμαράντους καὶ ἀκηράτους προξενησούσαις στεφάνους.

Ἐπεὶ δὲ ἀνωτέρω δοῦλον ἔμαυτὸν ὠμολόγηκα τῇ καθολικῇ καὶ  
ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ταῦτὸν γάρ εἰπεῖν τῇ σῇ μακαριότητι, ἥδη  
καὶ τοὺς ἐμοὺς υἱεῖς Ἀλέξανδρὸν τε καὶ Νικόλεων ἀνατίθημι ταύτῃ  
25 καὶ οἷον ἀφιερώ, καθάπερ ἡ "Ἄννα ποτὲ τὸν Σαμουὴλ τῷ Θεῷ, δεό-

1. καταυτὴν      3. Μετὰ τὸ αἰώνιον εῦρηνται αἱ λέξεις κατὰ  
τὸ λόγιον διαγεγραμμέναι 13. τ' πιθανῶς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέν-

τος τε, διαγραφέντος τοῦ ε 17 ἀπογραφὴν ἀλλ᾽ ἐν τῇ φάσι οὐδὲν  
ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ σημεῖον : 20. σελήνων 23. ταυτὸν

24. Ἐν τῷ υἱεῖς ἀντὶ τοῦ ε ὑπῆρχεν τὸ πρῶτον ο τοῦ βιβλιογράφου  
παρασκευαζομένου νὰ γράψῃ υἱοὺς

μενος τῆς σῆς μακαριότητος, ὡςτε αὐτοὺς ἐγκαταλέξαι τῷ θειοτάτῳ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας χλήρῳ, ὡςτε δούλους αὐτοὺς εἶναι ἀπὸ γε τοῦ νῦν εἰς ἅπαντα τὸν δοθησόμενον αὐτοῖς παρὰ θεοῦ βίον. Ἐλαθὶ δὲ καὶ ἡμῖν, ἀγιώτατε πάτερ, εὔμενῶς καὶ τῇ συνήθει χρώμενος φιλανθρωπίᾳ, εἴ τι τοῦ δέοντος ἔξω καὶ τῆς μεγάλης σοῦ τοῦ μεγάλου πατρὸς ἀξίας οὐχ ἀξίως εἴρηται οἵς ἀνηνέγκαμεν τολμήσαντες. Οὐ γάρ ἐκ προαιρέσεως τὸ ἀμάρτημα, ἀπαγε, ἀλλ' ἐξ ἀγνοίας τῆς σμικρᾶς καὶ ταπεινῆς ἡμῶν τῶν ταπεινῶν διανοίας πεπλημμέληται.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΦΟΡΓΙΑΣ  
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ  
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΖΑΡΟΥ

---

2. ὡςτε ἀνωθεν τῇ αὐτῇ χειρὶ
3. Ἐλαθὶ
4. Μετὰ τὸ βίον ἡ λέξις αὐτῷ
5. φιλανθρωπεία
6. ἀπαγε ἐν τῇ ᾥφῃ διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου ·/·
7. πεπλημμέληται

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ  
ΚΥΡΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ  
ΛΥΣΙΣ ΑΠΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΖΗΤΙΜΑΤΩΝ ΤΙΝΩΝ ΑΠΕΡ ΕΖΗΤΗΣΕ ΤΙΣ  
ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΚΑΤΑ ΚΥΠΡΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ ΚΑΙ ΙΑΤΡΩΝ

—

Τὰ πάντα γινώσκειν τε καὶ κατ' ἐπιστήμην ώρισμένως εἰ-  
δέναι θεῷ μόνῳ γε ἔυγκεχώρηται, παρ' ὃ νοῦς καὶ τὸ ἀντι-  
κείμενον, ἢ τε σοφία καὶ ἐπιστήμη καὶ ἡ κατὰ ταύτας ἐνέργεια,  
ταύτὸν τῇ οὐσίᾳ, τῷ χρήματι. Ήμῖν δὲ τοῖς ἀνθρώποις, ὃν  
5 ὁ νοῦς ἔυμπερυρται ταῖς αἰσθήσεσι καὶ δργάνῳ γρῆται τῇ ὅλῃ  
πρὸς τὴν τῶν ὄντων κατάληψιν, καὶ οἷς ἄλλο μὲν δύναμις, ἄλλο  
δὲ ἡ κατὰ τὴν δύναμιν ἔξις τε καὶ ἐνέργεια καὶ τὸ τῆς δυνά-  
μεως ἀντικείμενον, οὔτε πάντα δήπου γε γνώριμα, καὶ δὲ δ' ἐπι-  
στάμεθα ἔυγκεχυμένως πως καὶ ὁλοσχερῶς καὶ οἷον ὡς ἐν ὀνείρῳ  
10 γινώσκομεν. Οὔτε γάρ τὰ τῶν ὄντων εἰδῆ πάντ' οἴδαμεν, ὅσα τε  
ἀνάγκη καὶ ὅσα τῶν ἐνδεχομένων ἐπέρχεται, καὶ τὰς ἐσχάτας  
δὲ τῶν ὄντων διαφορὰς, ἀφ' ὧν ἐκάστου τῶν ὄντων ἡ οὐσία χαρα-  
κτηρίζεται, παντελῶς ἀγνοοῦμεν· οὐ δὴ τὸν λόγον ἀνήρ μὲν τῆς  
ἔξι μόνης σοφίας ἀποδώσειεν ἀν τῇ τῶν νῦν πρὸς ἄλλήλους

Περιλαμβάνεται ἐν τῷ 'Ἐπικουραλείῳ Φ - III - 15, φ. 293<sup>a</sup>-306<sup>b</sup>,  
αἱῶνος τε' (Ε) καὶ τῷ Παριπιακῷ 985 φ. 12<sup>a</sup>-24<sup>b</sup>, αἱῶνος τε' (Π)

'Ἐπιγραφὴ Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου Π: λείπουσιν Ε.  
Ἡ δλη ἐπιγραφὴ ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐν τῇ φᾷ ἄλλῃ χειρὶ Ε

1. τε Ε: τὲ Η ὠρισμένως Ε: δρισμένως Η 2. ἔυγκεχώ-  
ρηται Η: συγκεχώρηται Η 3 - 4. ἐνέργεια ταύτὸν Ε: ἐνέρ-  
γεια ταυτὸν Η 9. πως Ε: πῶς Η 11. ἐσχάτας Η: αἰσχάτας Ε

14. ἀποδώσειεν Η: ἀποδόσειεν Ε

τάξει τε καὶ σειρᾶ, καὶ ὡς δὲ μὲν κρείττων καὶ τελεώτερος, δὲ γε πρότερος, ὁ δὲ ὑφειμένος, ὁ δεύτερος, καὶ οἶν εἰπεῖν ἀτελέστερος καὶ τούτου πάλιν ὁ μετὰ τοῦτον καὶ καθεξῆς. Ευμμετρεῖται γάρ ἔκείνων τῇ τελειότητι καὶ δυνάμει καὶ γῆτῶν ὄντων κατάληψις κατά γε τὸν γεωμετρικὸν, οὐ τὸν ἀριθμητικὸν δήπου λόγον παρὰ 5 τῆς φύσεως· ἡμέτερος δὲ καὶ τῆς ἔσω σοφίας κάκεῖνο μὲν ἵσως ἀν ἔυγχωρήσειε, τὴν γε μὴν τῆς ἐντολῆς παράβασιν καὶ τὸ διὰ ταύτην τάγαθοῦ τε καὶ τοῦ θεοῦ πόρρω γενέσθαι τὸν ἀνθρωπὸν φήσειεν ἀν θαρρούντως αἵτιον τῇ ψυχῇ τῆς τοιαύτης ἀγνοίας γενέσθαι καὶ διὰ τοῦτο τὴν ψυχὴν ἔυνημμένην τῷ σώματι, μηδὲ 10 τὰς τῶν ὧν οἶδεν ὄντων οὐσιώδεις τε καὶ συστατικὰς εἰδέναι διαφοράς.

Οὐκοῦν θαυμαστὸν μὲν οὐδὲν, ὃ ἔταῖρε, εἰ καὶ σοὶ σοφῷ γε ὄντι κατὰ τε τὴν τοῦ γράμματος ἵσως σοφίαν κατά τε τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἐπομένην ταύτῃ ιατρικὴν, θεωρητι- 15 κήν τε ὅμα καὶ πρακτικὴν, ἡπόρηται μὲν ἦτοι ὡς ἀληθῶς ἀπορούμενα τῶν ζητημάτων ταυτὶ ἥ καὶ ἄλλως πως ἀφορμὴν ἔτεροις εἰς φιλοτιμίαν παρέχοντα, ἡπόρηται δὲ ὅμως, καὶ μάλιστα καὶ φιλοσοφώτατα. Θαυμαστὸν δὲ ἔκεῖνο, εἰ δόξεις αὐτός τισι διὰ ταῦτα τῶν οὐκ εἰδότων ἥ καὶ τὰ ἀπορούμενα φαῦλα καὶ 20 οὗτω ρῆστα πρὸς λύσιν ὡς μηδὲ ἀξίαν εἶναι λόγου τὴν περὶ

1. σειρᾶ II: σειρὰ E τελεώτερος II: τελεότερος A
2. πρότερος II: πρώτερος ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος πρότερος E 8 Μετὰ τὸ πόρρω κενὸν ὡςεὶ πέντε γραμμάτων ἐκ διαξέσεως λέξεως τὸ πρῶτον γραφείσης E 9. θαρρούντως II: θαρρούντως ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος θαρρούντος E 10. μηδὲ ὄντων  
ἔγραψα: μηδὲ ΕΠ 11. ὄντων οὐσιώδεις Π: οὐσιώδεις E  
τε E: τὲ Π 13. σοφῶς E: σοφῶς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος σοφῶν Π 15. ἐπομένην II: ἐπομένην A θεωρητικήν E: θεωρητικήν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος θεωρητικήν Π 17. πως E: πῶς Π 18. μάλιστα E: κάλλιστα Π 19. αὐτός τισι ἔγραψα:  
αὐτός τισὶ ΠΕ 21. μηδ' E: μηδ' Π

τούτων ἔξετασιν. Εἰσὶ γάρ, εἰσὶν ἵσως οἱ τῆς σαυτοῦ ζητήμασιν ἐντυχόντες τὸν μὲν πατέρα τῶν ζητημάτων Θερσίτην ἄντικρυς, αὐτὰ δὲ τὰ ζητήματα Θερσίτου λόγους νομίσουσί τε καὶ λέξουσιν οὐχ ἄλλο γε δι’ οὐδὲν ἢ τὸ τε πόρρω τῆς ἐπιστήμης ὑπάρχειν καὶ τὸ διὰ τούτου δέξαι τῶν διὰ πλεῖστα καλῶς εἰδότων, μᾶλλον δὲ ἀπαντά. Οὕτω πολλοὶ τὴν οἰκείαν ἄγνοιάν τε καὶ μοχθηρίαν ταῖς τοιαύταις, ἵν’ οὕτως εἶπω, περιπέττουσι τέχναις, οἵς ἔξελεγχομένοις ἀπαξ δεστιζοῦν σοφὸς ἀπεχθάνεται. Ἐμοὶ δὲ, νὴ τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν, αὐτός τε τῶν σοφωτέρων ἔδοξας εἶναι, 10 τοιαῦτα προτιθεὶς εἰς ἔξετασιν, τά τε ζητούμενα πολλοῦ τε ἄξια εἶναι καὶ διὰ πλείστης δεόμενα τῆς ἔξετάσεως ἡγησάμην.

Ἐβουλόμην τε καὶ παρόντι σοι διαλέγεσθαι καὶ πρὸς σὲ γλώττη λόγοις αὖ ἐγιστάμενον τοὺς περὶ τῶν ζητημάτων λόγους ποιεῖσθαι. Οὕτω γάρ ἀν πολλά τε πολλοῦ γ’ ἄξια ἡμεῖς τε λέγειν 15 αὐτός τε ἀκούειν οἴοι τε ἡμεν, ώς τὸ γε νυνὶ βραχυλογίᾳ καὶ ώς μόνον ἀφασθαι τῆς τῶν ζητημάτων λύσεως τὰ πρὸς σὲ ποιησόμενα γράμματα πολλοῖς τε ἄλλοις καὶ δὴ καὶ τῷ μὴ χαίρειν ἄγειν τῷ μέλανι, πάνυ τε ἀκριβῶς ἡμῖν ἐλέλυτο τὰ ἀμφιβαλλόμενα, μηθενὸς ἀπορίας τόπου καταλειφθέντος.

20 Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄδην, βραχυλογεῖν αἰρουμένοις. Λοιπὸν δὲ αὐτὰ τὰ ζητηθέντα σοι καθ’ ἔκαστον ἔξετάσωμεν, ἀπὸ τῶν θεολογικωτέρων πρώτων ἀρξάμενοι καὶ καθ’ ἣν αὐτὸς ταῦτ’ ἔθηκας τάξιν, ώς ἔχει φύσεως θεολογία γάρ φυσικῆς καὶ ιατρικῆς αὗτη τῇ τε φύσει καὶ σοὶ, καλῶς ποιοῦντι, προτέταχται.

1. οἱ τοῖς Π: οἱ τῆς Ε 9. σοφωτέρων ἔγραψα: σοφοτέρων ΕΠ 10. τά τε Ε: τὰ τὲ II

12 (καὶ 14, 18). τε Ε: τὲ Π σοι Ε: σοὶ Π 13. ζητημάτων Π: ζημάτων Ε 15. αὐτός τε Π: αὐτὸς τὲ Ε οἴοι ἔγραψα: οἴοι Ε: οἴον ΙΙ 19. μηθενὸς Ε: μηδενὸς Π 20. ἄδην ἔγραψα: ἄδδην ΕΠ 21. καθ’ ἔκαστον Π: καθέκαστον Ε

22. πρώτων ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος πρῶτων ΙΙ: πρότων Ε

**Ζήτημα α'.**

Ἐπειδὴ δὲ θεὸς προνοητὴς ἀπάντων ἔστι καὶ πάντ' ἐφορᾶ,  
διὸ ἦν αἰτίαν εἶπε τῷ Ἀδὰμ μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ  
γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐδὲ δὲ ἂν ἡμέρᾳ φάγοι, θανάτῳ  
ἀποθανεῖται;

5

**Λύσις.**

Προέγνω μὲν δὲ θεὸς ἀναγκαῖως, δτι ὁ Ἀδὰμ πεσεῖται καὶ  
τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν ἐντολὴν παραβήσεται· πάντα γάρ οἶδεν ἐπο-  
πτικῶς ὁ θεὸς δσα παρώχηκεν δσα τε πάρεστι καὶ δσα μέλλοντά γε  
καὶ ἐνδεχόμενα· καὶ προνοεῖται δὲ αὖ πάλιν ἀπάντων τῶν ὄντων 10  
οὐ τῇ καθόλου προνοίᾳ μόνον καὶ κοινῇ πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ τῇ εἰδικῇ  
καὶ καθ' ἑκαστον. Οὐ μὴν παρὰ τοῦτο τὴν ἐντολὴν οὐκ ἔδει δοῦναι  
τῷ γε πεσόντι διὰ παραβάσεως τῷ Ἀδάμ· ἐχρῆν γάρ δήπου τὸν  
τῇ προαιρέσει τετιμημένον καὶ δυοῖν θάτερον, ἢτοι χρηστὸν ἢ  
φαῦλον, αἱρεῖσθαι δυνάμενον εἰδέναι καὶ περὶ δὲ προαιρεσίς τε καὶ 15  
βούλησις καὶ ως τουτὶ μὲν χρηστὸν τε καὶ αἱρετὸν ἀφ' οὗ δὲν πά-  
θοι τις εὖ, τουτὶ δὲ φαῦλον καὶ διὰ τοῦτο φευκτὸν φῶ τοῦ κατὰ  
φύσιν ἀν τις παρατραπείη καὶ πάθοι κακῶς. Ὄλη γάρ ταῦτα,  
περὶ ἦν ἢ προαιρεσίς καὶ τὸ αὐτεξούσιον, δι' ὃν δὲ ἄνθρωπος τῶν  
φύσει μόνη φερομένων ὑπέρκειται τε καὶ διενήνοχεν, ὥσπερ ἐν 20  
μεταιχμίῳ τοῖν δυοῖν ὃν, φαῦλου τε καὶ ἀγαθοῦ, καὶ νῦν μὲν ἐς  
τουτὶ, νῦν δὲ ἐκεῖνο ως αὐτεξούσιῳ φέρεσθαι δήπου δυνάμενος.

1. Αἱ λέξεις Ζήτημα καὶ Λύσις ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώδιξιν ὡς  
τὸ πλεῖστον ἐρυθραῖ ἐν τῇ φά, ἐν δὲ τῷ Ε δέριθμδς τῶν ζητημά-  
των συνήθως μεταξὺ δύο στιγμῶν, οὗτω .α. .β. 3. φαγεῖν Π:  
φυγεῖν Ε 11. τῇ Ε: λείπει Π 12. καθ' ἑκαστον ἐγραψε:  
καθέκαστον ΕΙ 14. τετιμημένον Ε: τετιμένον Π 19. αὐ-  
τεξούσιον Ε: αυτεξούσιον Π 21. φαῦλου Π: φαῦλού Ε  
22. ως Ε: τῷ Π

Ταῦτά τοι νομοθετεῖ θεὸς καὶ νόμον δίδωσιν ὅλην τῷ αὐτεξουσίῳ  
κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, ωςπερεὶ λέγων μετὰ τὸ δημιουρ-  
γῆσαι τὸν ἄνθρωπον Ἐγὼ μὲν, ὡς ἄνθρωπε, τετίμηκά σε τῇ  
πραιτέρει καὶ τῷ αὐτεξουσίῳ σὺν ἀμαρτῷ λογικῷ, οὓς τῶν ἄλλων  
5 ἀπάντων πολλῷ διενήνοχας ζώων. Εἰκείνων γάρ φύσει μόνῃ γε  
φερομένων καὶ πρὸς θάτερον μόνων τῶν ἀντικειμένων τὴν σφῶν  
αὐτῶν ἔχοντων ώρισμένως ὄρμην, μηδέν τε ἄλλο φύσει παρ' ὁ  
μεμάθηκεν ἐνεργούντων, αὐτὸς ἐπὶ θάτερα τῶν ἐναντίων, δτε βού-  
λοιο, νεύειν οἶός τε εἶναι τῇ ἣν ἔχεις δυνάμει καὶ τῷ αὐτεξουσίῳ  
10 δεδημιούργησαι. Τῶν δ' ἐναντίων τούτων θάτερον μὲν ἀγαθὸν τε  
καὶ ἀρετὴ, θάτερον δὲ φαῦλόν τε καὶ κακία ἀμφω ταυτί· δεῖ γάρ  
τὸν τὴν δύναμίνσοι παρασχόντα τὸ αὐτεξούσιον καὶ τὴν περὶ ἣν  
ἡ δύναμις ὅλην καὶ τὸ ἀντικείμενον δήπου δεῖξαι τε καὶ διδάξαι,  
καθάπερ τὸν οίκοδόμον τοὺς λίθους καὶ τὸν ἀνδριαντοποιὸν τὸν  
15 χαλκόν. Σὲ δὲ, τοιτὶ μὲν φαῦλόν τε καὶ κακὸν, ἔκεινο δὲ σπου-  
δαῖον γνόντα καὶ ἀγαθὸν, τοῦ μὲν ἀπέχεσθαι δεῖ, τοῦ κακοῦ  
παρατροπῆς ὅντος τοῦ κατὰ φύσιν καὶ φθαρτικοῦ τῆς σῆς τελειό-  
τητος, τοῦ δὲ ἀντιποιεῖσθαι, τοῦ ἀγαθοῦ, δσον τε ἄλλο καὶ δσον  
δι' αὐτὸν ἀγαθὸν, πρὸς ὃ πάντ' ἀνάγεται, τὰ μὲν φύσει, τὰ δὲ  
20 βουλήσει καὶ προαιρέσει τὴν σφῶν αὐτῶν ληφόμενα τελειότητα.  
Εἰ μὲν οὖν φυλάξοις ταυτὶ καὶ διώξοις μὲν τάγαθὸν, τοῦ δὲ κακοῦ

4-9. σὺν ἀμα - αὐτεξουσίῳ Ε: λείπουσι Π 11. ἀρετὴ Ε:  
ἀρετὴ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀρετὴ Π θάτερον Ε: ἐκ  
τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος φάτερον Π φαῦλόν τε ἔγραψα: φαῦ-  
λον τὲ ΕΠ 11. ἀμφω Π: ἀμφω Ε ἐν δὲ τῇ φᾷ [δν ἀν] ὁ θεὸς  
ἔλεεῖ, δν δὲ [δι]ακρίνει τῶ γάρ βου[λεύματι] αὐτοῦ τίς ἀνθέ-  
στηκεν. Τὰ ἐν ἀγκύλαις κεκαλυμμένα ἐν τῇ φωτογραφίᾳ ὑπὸ τοῦ συν-  
έχοντος τὸ φύλλον ξύλου 13. δεῖξαι τε Ε: δεῖξαι τὲ Π 15. μὲν Π:  
μὲν ἀνωθεν, κάτω δ' αὐτοῦ δὲ διαγεγραμμένον Ε φαῦλόν τε Ε:

φαῦλον τὲ Π δὲ Π: δὲ Ε 21. φυλάξοις ἔγραψα: φυλάξεις Ε:  
φυλάξης Π διώξοις ἔγραψα: διώξεις Ε: διώξεις Π τάγα-  
θὸν Π: τ' ἀγαθὸν Ε

πόρρω γένοιο, ἀθάνατος ἔση καὶ ἄφθαρτος, δτι καὶ οὐδ' εὔλογον θυήσκειν τὸν τῆς οἰκείας δι' ἣν ἐγένετο λαβόμενον τελειότητος.  
\*Ἄν δὲ, παρατραπεῖς πως τοῦ κατὰ φύσιν, τάγαθὸν μὲν χαίρειν ἔάσης, πρὸς δὲ τὸ φαῦλον ἔκών εἶναι χωρήσης, οὐκ ἔστιν δπως τῆς οἰκείας ἀμαρτῶν τελειότητος μὴ οὐ τὴν διὰ θανάτου καὶ φθο- 5 ρᾶς δίκην δώσεις. Δεῖ γάρ δῆπου τὸν τῆς οἰκείας τελειότητος, δι' ἣν γέγονε καὶ τῶν ὅντων ἔστιν, ἐκπεσόντα καὶ ἀμαρτόντα μηκέτ' εἶναι μηδὲ τοῖς οὖσι ξυναριθμεῖσθαι, δτι καὶ τὸ μάτην ἐν τοῖς φύσει καθ' αὐτὸ πάντας οὐ ξυγχεχώρηται.

Οὕτως δὲ θεός είκότως διὰ ταῦτα τὴν ἐντολὴν δέδωκε τῷ ἀν- 10 θρώπῳ, καὶ ταῦτα προγνοὺς ἀἰδίως καὶ πρὸ τῆς ἐκείνου πλάσεως καὶ ὑπάρξεως, δτο πεσεῖται καὶ τοῦ σπουδαίου τὸ φαῦλον ἐλόμενος τοῦ δι' ὃ γέγονεν ἀγαθοῦ στερηθήσεται. Προέγνω δὲ τοῦτο οὐ μόνον τῷ πρὸ τῆς ἀπλῆς βουλήσεως, ἀλλὰ καὶ τῷ μετὰ τὴν δρα- 15 στικὴν βούλησιν νῷ, καθ' ὃν ἀπαν ἐνδεχόμενον ἡ τοιοῦτον ὡς ἐσό- μενον ἡ μὴ τῷ θεῷ προγινώσκεται. Πλὴν οὐ παρὰ τοῦτο τῶν ἀναγκαίων ἡ τὸν ἀνθρώπον ἀντὶ σπουδαίου φαῦλον γενέσθαι, οὐδὲ ἡ ἐνδεχομένου φύσις ἐπὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων μετέβαλεν ιδιό- 20 τητα τοῦτο μὲν τῷ τὴν θείαν βούλησιν ἐν ταῖς πρός τὰ ἔξω προόδοις τῶν ἐνδεχομένων ὑπάρχειν καὶ οἷον ἐκείνοις ξυμμεταβάλ- λεσθαι, τοῦτο δὲ τῷ τὸ αύτεξούσιόν τε καὶ τὸ τῆς ἀνθρωπείας βουλήσεως ἐλεύθερόν τε καὶ ἀδέσποτον μήτε φύσει ποτὲ, μήτ' ἀνάγκαις τισὶν ὑπείκειν καὶ τῆς οἰκείας δυνάμεως παρασύρεσθαι.  
\*Ἡν γάρ ἀν ἄλλως ἐνδεχόμενόν τε καὶ μὴ καὶ αύτεξούσιόν τε καὶ μὴ, κάντεθεν τὰ τῆς ἀντιφάσεως ἀμα μόρια\*\*, δπερ ἀδύνατον, 25 οὐ φύσει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ παντοδυνάμω θεῷ παρὰ τὴν σφῶν

- n
4. ἐκῶν Π: ἐκῶν Ε      χωρήσης ἔγραψ: χωρήσεις ΕΠ  
 7. μηκέτ' ἔγραψ: μὴκέτ' ΕΠ      8. μηδὲ ἔγραψ: μὴδὲ ΕΠ  
 τὸ ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου Π: τὸ ἀνωθεν Ε      9. καθ' αὐτὸ ἔγρα-  
 ψ: καθ' αὐτὸ Ε: καθαυτὸ Π      13. δι' ὃ Π: διὸ Ε      22. ἐλεύ-  
 θερόν τε Ε: ἐλεύθερον ΙΙ      25. Μετὰ τὴν λέξιν μόρια σταυρός ἐν-  
 δεικνύων παράλειψιν λέξεων μὴ προστεθεισῶν ἐν τῇ φᾷ Ε

αὐτῶν ἄκραν μάχην τε καὶ διάστασιν, οὐ παρὰ τὴν ἔκείνου ἀπει  
ροδύναμον δύναμιν. "Οθεν οὐδέν τί φασιν δλως οἱ δυοῖν θάτερον  
λέγοντες ως ἐχρῆν παρὰ θεοῦ τότε τὴν τοῦ Ἀδὰμ πτῶσιν προε-  
γνωκότος γενέσθαι, ἥτοι τὴν ἐντολὴν τὴν ἀρχὴν μὴ δοθῆναι, ἥ, καὶ  
5 δοθείσης, τὸν ἀνθρωπὸν, ἵνα μὴ γένοιτο οἱ κακῶς, ἀνάγκη τινὶ πρὸς  
τὸ ἀγαθὸν μᾶλλον ὡσθῆναι. Οὔτε γάρ ἔκεινό γε πρὸς τοῦ δεδωκότος  
τὸ αὐτεξούσιον, καὶ τουτὶ δὲ ἀνατροπὴ τοῦ προαιρετικοῦ μᾶλλον,  
καθ' δ σπουδαῖον καὶ φαῦλον καὶ ἀρετὴ καὶ κακία καὶ ἀθλα καὶ  
δίκαιοι καὶ ἀπλῶς ἀνθρωπείας φύσεως καὶ παντὸς ἥθους κατάλυσις.

10 "Εδει τοίγινον τὸν θεὸν διὰ ταῦτα μάλα εἰκότως τὴν ἐντολὴν  
τῷ πλασθέντι δοῦναι Ἀδὰμ, καὶ οὐδέν τι παρὰ τοῦθ' ἐπεται  
ἄτοπον καὶ ἀδύνατον· τούναντίον μέντ' ἀν ἀτόπῳ καὶ ἀδυνάτῳ  
ἔφκει καὶ ἀντιφάσει πάντως γε περιπίπτον τὸ μήτε νόμου ὅλην  
τῷ αὐτεξουσίῳ δοθῆναι, μήτ' ἀνευ ἀνάγκης καὶ βίᾳς ἐαν τῷ  
15 προαιρετικῷ τὸν ἀνθρωπὸν ὁποίποτε βούλοιτο φέρεσθαι.

### Ζήτημα 6'.

"Ἐπειδὴ τὸν Ἀδὰμ ἀνθρωπὸν ὅντα γινώσκειν ἔδει καλόν τε  
καὶ πονηρόν, οἷον χάριν ἐκέλευσεν αὐτῷ ὁ θεὸς μὴ φαγεῖν ἀπὸ  
τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλόν τε καὶ πονηρόν;

### Δύσις.

Τύπερευγε τῆς ἀπορίας, ἢν οὐχ ως οὐκ εἶδὼς, ὡς τινες οἴονται

1. τε Ε: τὲ Π ἀπειροδύναμον Ε: απειροδύναμον Π
2. τί φασιν Π: τί φασὶν Ε 4. τὴν ἀρχὴν Π: τηναρχὴν Ε
6. ὡσθῆναι ἔγραψα: ὡθῆναι Ε: εἰσθῆναι Π ἔκεινό ἔγραψα  
ἐκεῖνο ΕΠ 11. ἀδὰμ Ε: ἀδαμ Π 12. ἄτοπον Ε: ἀτόπως Π
- ἀδύνατον Ε: ἀδυνάτως Π μέντ' Π: μὲντ' Ε 13. περι-  
πίπτον ἔγραψα: περιπίπτον ΕΠ 14. αὐτεξουσίῳ Π: αὐτεξίῳ Ε  
τῷ Ε: τὸ Π 15. ὁποίποτε ἔγραψα: ὅποίποτε ΕΠ 19. τοῦ  
ξύλου Ε: ξύλου Π 21. οὐχ Ε: οὐχ' Π

τῶν οὐκ ἄγαν, ἵνα μὴ λέγω μηδὲν, εἰδότων, ἀλλ' ὡς ἐπιστάμενος εῦ, εἰς ἔξετασιν καλῶς ποιῶν προύθηκας. "Ἐχει γὰρ οὐ τὴν τυχοῦσαν ἀπορίαν τὸ χρῆμα, καὶ πολλῆς δεῖται τῆς ἔξετάσεως. Εἰ γὰρ ὁ ἄνθρωπος λογικόν τε ἄμα καὶ προαιρετικὸν, οἰκείᾳ δὲ φύσει τὸ ἔξ αὐτοῖς σπουδαῖον οἶδε καὶ φαῦλον, πῶς ἔχρην τὸν 5 'Αδὰμ, ἄνθρωπον ὅντα, μηδαμῶς γεύσασθαι τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως, ψῷ σπουδαῖον καὶ φαῦλον ἔγνωσται, ταύτον δὲ εἰπεῖν καλόν τε καὶ πονηρόν; Καὶ ἀνευ γάρ τοῦ φαγεῖν ἐκείνου καὶ γεύσασθαι φύσει ταῦτ' οἶδεν ἦ καὶ μαθεῖν ἥδύνατο πάντως ὁ ἄνθρωπος." Ήτοι οὖν μάτην ὁ νόμος καὶ ἢ δι' ἣς πεπτώκαμεν ἐντολὴ ἦ οὐ παρὰ τὸ 10 τοῦ ξύλου γεύσασθαι καὶ τὸ σπουδαῖον γνῶναι καὶ φαῦλον τὸ πτῶμα γέγονε τοῦ 'Αδάμ. Καὶ μὲν δὴ, καὶ εἰ μὴ φαγὼν τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως καλόν τε καὶ πονηρὸν οὐκ ἔγίνωσκεν ὁ 'Αδὰμ, πού θήσει τις τὸ προαιρετικὸν ἐκείνου καὶ αὔτεξούσιον ἦ πῶς ἀν ἐπεξήσει τις κακίας ἐκείνῳ καὶ παραβάσεως, ἀγνοοῦντι κακίαν 15 καὶ ὀφετὴν καὶ δλως καλόν τε καὶ πονηρόν;

Κάκεῖνο δὲ οὐκ εὑλογον πάνυ, τουτοιςὶ μὲν ὡς ἀγαθοῖς δῆθεν προσέρχεσθαι, ἐκείνῳ δ' ὡς φαύλῳ μὴ προσιέναι νομοθετεῖν, εἴτ' ἀπαγορεύειν τὴν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως βρῶσιν ἀφ' οὗ ἀν γνοίη τις καλόν τε καὶ πονηρόν. 'Εῶ γὰρ λέγειν, δτι καὶ βασκανίᾳ 20 μᾶλλον ἦ προνοίᾳ τὸ τοιοῦτον εἴη γ' ἀν ἐοικός, εἰ τελειότης ἄνθρωπου θεωρία καὶ πρᾶξις, ὃν ἐκατέρα γένοιτ' ἀν τῇ τοῦ σπουδαίου γνώσει καὶ φαύλου. Μή ποτε οὖν οἶδε μὲν ὁ 'Αδὰμ πρὸ τῆς τοῦ ξύλου γεύσεως καλόν τε καὶ πονηρόν, οἶδε δὲ θεωρητικῶς

1. ἐπιστάμενος Ε: ἐπιστάμενος ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀποστάμενος Π
2. προύθηκας ἔγραψα: προύθηκας ΕΠ
3. λογικὸν Ε: λογικόν Π
4. λογικὸν Ε: λογικόν Π
5. μηδαμῶς Η: μὴ διακῶς Ε
6. δ Η: ὡς Ε
7. ταύτον ἔγραψα: ταυτὸν ΕΠ
8. Ηρὸ τοῦ νόμος εἶχε γραφῇ ἀνος διαγραφὲν Ε
9. ἐντολὴ Ε: εντολὴ Η
10. 13-16. οὐκ ἔγίνωσκεν πονηρὸν Ε: λείπουσι Η
11. 14. θήσει ἔγραψα: θείση Ε
12. 15. ἐπεξήσει τις ἔγραψα: ἐπεξείη τίς Ε
13. 20. τις Ε: τίς Η
14. 21. ἐοικός Η: ἐοικώς Ε
15. 23 (καὶ 24). οἶδε Η; εἶδε Ε
16. 24. γεύσεως ἔγραψα: γνώσεως ΕΠ

μόνον, οὐ πρακτικῶς; Πρὸ γὰρ τῆς γεύσεως ἐγίνωσκε μὲν τουτὶ μὲν ἀγαθὸν, ἔξ οὖν φαγεῖν παρὰ θεοῦ ἔυγχεχώρηται, τουτὶ δὲ πονηρὸν αὕθις, οὔπερ γευσάμενος αὐτίκα μάλα πάντως οἰχήσεται· οὕπω δὲ τοῖν δυοῖν ἐλόμενος θάτερον, αὐτῇ πάντως ἐγγάγει τῇ 5 πείρᾳ τί τε φαῦλον τί τε σπουδαῖον καὶ δπως τὸ μὲν φθείρει, τὸ μὴ σπουδαῖον, τὸ δὲ σώζει, τὸ ἀγαθὸν, τὸν δυοῖν ἐλόμενον θάτερον. Εἰ δὲ καὶ τὰ μάλιστα σπουδαῖος ἐντελεχείᾳ πρὸ τῆς τοῦ φυτοῦ γεύσεως ὁ Ἀδάμ, καθάπερ τινὲς βούλονται τε καὶ ἀποφανονται, τῶν δ' ἐναντίων ἡ αὐτῇ ἐπιστήμη, πείρᾳ γε μὲν οὐκ εἰληφώς δσον καὶ οἶόν ἐστι τὸ κακὸν, ἔξ οὖν πάλιν αὕθις δσον ἐστὶ τάγαθὸν ἀκριβέστερον ἔμελλεν ἐγνωκέναι, καθάπερ οἱ τῆς ὑγιείας τὴν χάριν μᾶλλον μετὰ τὴν πεῖραν τῆς νόσου γνωρίζοντες, οὐκ ἀν δικαίως λέγοιτο καλόν τε γινώσκειν καὶ πονηρόν. Ταῦτά τοι ξύλον γνώσεως καὶ ξύλον τοῦ γινώσκειν καλόν τε καὶ πονηρὸν τὸ 10 φυτὸν ωνόμασται τῇ Γραφῇ· ἔξ οὔπερ γευσάμενος ὁ Ἀδάμ, ὡς τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ παραβὰς καὶ διὰ ταῦτα τοῦ τε παραδείσου καὶ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς οἰκείας πόρρω γεγονὼς τελειότητος, αὐτῇ τῇ πείρᾳ καλόν τε γνώσεται δήπου καὶ πονηρόν. Οὕτως ὁ Ἀδάμ, καίτοι καλόν τε φύσει γινώσκων καὶ πονηρὸν, ὡς ἐδέδεικτο, τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως ἐκφαγεῖν κεχώλυται τῷ Θεῷ, μὴ τῇ πείρᾳ μάθῃ λαθὼν ἐκ τοῦ κακοῦ τάγαθόν.

9. πρὸ γὰρ Π: προγάρ Ε      γεύσεως Π: γνώσεως Ε  
 3. αὐτίκα Ε: αυτίκα Π      4. ἐλόμενος Ε: ἐλόμενος Π  
 πάντως Π: πάντως εἰ Ε      5. τί τε Π: τὶ τὸ Ε      τί τε Π:  
 τὶ τὸ Ε      6. ἐλόμενον Ε: ἐλόμενον Π      7. τὰ μάλιστα Π:  
 ταμάλιστα Ε      8. δ Ε: εἰδ Π      καθάπερ τινὲς ἔγραψα: καθάπέρ  
 τινες ΕΠ      9. πείρα Ε: πεῖρα Π      10. οἶόν ἐστι ἔγραψα: οἵον  
 ἐστὶ ΕΠ      οἴον-δσον ἐστὶ ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου Π: πρόσθετα  
 ἐν τῇ φάσι διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου σ/ Ε      κακὸν Π: καλὸν Ε  
 11 (καὶ κατωτέρω ἐν ἀπάσαις ταῖς πτώσεσιν). ὑγιείας Π: ὑγείας Ε  
 12. γνωρίζοντες ἔγραψα: γνωρίζοντας ΕΠ      14. ξύλον Π:  
 ξύλον Ε      ξύλον ἔγραψα: ξύλον ΕΠ      21 μάθη Π: μάθη ἐκ  
 τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος λάβη Ε      τάγαθὸν Π: τ'ἀγαθὸν Ε